

Ὁ Ἀλέξανδρος Διομήδης ὑπῆρξε μία ἀληθῶς ἀνωτέρα προσωπικότης, ἥτις καὶ λόγῳ τοῦ ἔργου της καὶ λόγῳ τῆς πνευματικῆς της ποιότητος θὰ μείνῃ ἀλησμόνητος εἰς τοὺς ἐπιζῶντας καὶ θ' ἀποτυπωθῆ ἀνεξίτηλος εἰς τὰς δέλτους τῆς Ἑλληνικῆς Ἱστορίας.

Ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν θὰ τελέσῃ ἐν καιρῷ εἰς τὴν αἴθουσαν ταύτην ἐπισημονικὸν μνημόσυνον τοῦ ἐκλιπόντος ἐπιφανοῦς αὐτῆς μέλους, τὴν μνήμην τοῦ ὁποίου τιμῶντες τὴν ὄραν ταύτην, παρακαλῶ, ὅπως ἐγειρόμενοι τηρήσωμεν ἐνὸς λεπτοῦ σιγῆν.

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΕΙΣ ΒΙΒΛΙΩΝ

Ὁ ἀκαδημαϊκὸς κ. Παν. Πουλίτσας παρουσιάζει τὸ βιβλίον τοῦ κ. Δ. Μαγκριώτη: «*Θυσίαι τῆς Ἑλλάδος καὶ ἐγκλήματα κατοχῆς*», τὸ περιεχόμενον τοῦ ὁποίου ἀναπτύσσει ἐπαινῶν τὸν συγγραφέα διὰ τῶν ἐξῆς:

Ἔχω τὴν τιμὴν νὰ προθέσω τῇ Ἀκαδημίᾳ τὸ πρό τινος ἐκδοθὲν ἰδιαίτερας ἱστορικῆς σημασίας ἔργον τοῦ καὶ ἀπὸ ἄλλων προηγουμένων ἀξιολόγων μελετῶν ἠθικοῦ, κοινωνιολογικοῦ καὶ θρησκευτικοῦ περιεχομένου, γνωστοῦ ἐγκρίτου συγγραφέως κ. Δημοτηρίου Ἰ. Μαγκριώτου, ὑπὸ τὸν τίτλον «*Θυσίαι τῆς Ἑλλάδος καὶ ἐγκλήματα κατοχῆς, κατὰ τὰ ἔτη 1941 - 1944*», ἐν Ἀθήναις 1949, ἐκ σελίδων 344.

Διὰ τοῦ ἔργου τούτου ἀναπληροῦται ἡ σοβαρὰ καὶ αἰσθητὴ παράλειψις τῆς ἐπισήμου ἔξιστορήσεως τῶν θυσιῶν τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὸν τελευταῖον παγκόσμιον πόλεμον καὶ τῶν ἀνηκούστων δεινῶν καὶ διωγμῶν, οὓς ὑπέστη ὁ ἑλληνικὸς λαὸς κατὰ τὴν θλιβερωτάτην ἐκείνην καὶ ἀπαισίας μνήμης περίοδον τῆς ἐχθρικῆς κατοχῆς τῆς χώρας. Παρέχεται δι' αὐτοῦ σαφῆς καὶ ζωηρὰ εἰκῶν, τοῦτο μὲν τῶν παμμεγίστων θυσιῶν εἰς αἷμα καὶ ὕλικὰ ἀγαθὰ τῆς Πατρίδος ἡμῶν, ἐν τῷ προθύμως καὶ ἀποφασιστικῶς ἀναληφθέντι ἀγῶνι ὑπὲρ τῶν ἰδεωδῶν τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς δικαιοσύνης, τοῦτο δὲ τῶν φοβερῶν ἐγκλημάτων τῶν διαπραχθέντων τότε ὑπὸ τῶν ἐπιδρομέων κατὰ τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ. Οὕτω δὲ ἐπαναφέρεται ἐναργῶς εἰς τὴν μνήμην ἡμῶν ἡ ἀπέραντος φρίκη τῆς κολάσεως τῶν κακουργιῶν τῶν ἐπιδρομέων, αἵτινες προσῆψαν εἰς αὐτούς, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν σύγχρονον πολιτισμόν, ἀνεξίτηλον αἴσχος.

Ἡ ὑπόμνησις δὲν ἦτο περιττή. Διότι καίτοι αἱ θυσίαι τῆς Πατρίδος ἡμῶν ὑπῆρξαν μεγάλαι, μέγισται, ὥστε εὐλόγως ἠδύνατό τις νὰ πιστεῦῃ ὅτι θὰ διετηροῦντο ἐπὶ μακρὸν ζωηραὶ εἰς τὴν μνήμην τῶν ἐμπλακέντων εἰς τὸν πόλεμον λαῶν καὶ μάλιστα τῶν ἡγετῶν αὐτῶν, οἵτινες ἦσαν εἰς θέσιν νὰ γνωρίζωσι κα-

λῶς τὴν ἑκτασίαν τῶν θυσιῶν τούτων καὶ νὰ ἐκτιμήσωσι τὴν σπουδαιότητα τῆς Ἑλληνικῆς συμβολῆς εἰς τὸν σκληρότατον κοινὸν ἀγῶνα καὶ τὴν ἐπιτευχθεῖσαν νίκην, καὶ οἵτινες ἄλλως δὲν ἔπαυον κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ πολέμου μνημονεύοντες αὐτὰς μετὰ τιμῆς καὶ εὐγνωμοσύνης καὶ ἐπαγγελλόμενοι καὶ διακηρύττοντες διαπρυσίως τὴν μετὰ τὴν λῆξιν ἐκείνου ἀνταμοιβὴν τῶν θυσιῶν τούτων διὰ τῆς ἱκανοποιήσεως τῶν δικαίων ἐθνικῶν ἀξιώσεων τῆς Ἑλλάδος, ὅμως, πρᾶγμα ἀπίστευτον, θυσίαι καὶ ἀγῶνες καὶ δοκιμασίαι ταχέως ἐλησημονήθησαν. Καὶ ἔρχεται εἰς τὴν μνήμην ἡ προφητικὴ ρῆσις τοῦ προφητᾶνακτος: «Μὴ πεποιῖσθε ἐπ' ἄρχοντας . . .».

Ὅμοίως καὶ τῶν ἀπιστεῦτων θεοστυγῶν κακουργημάτων ἡ ὑπόμνησις εἶναι σκόπιμος. Διότι ναὶ μὲν ἡ λήθη καὶ συγγνώμη τῶν καθ' ἡμῶν ἀδικημάτων εἶναι καθῆκον χριστιανικόν, ἀλλ' ἡ ἱστορία ἔχει καὶ αὐτὴ καθῆκον νὰ μὴ παραλίπη ἀμνημόνευτα γεγονότα τοιαύτης σημασίας.

Τὸ θλιβερὸν ὑλικὸν ἐξ οὗ ἀπηρτίσθη τὸ ἔργον, διὰ τὴν συλλογὴν τοῦ ὁποίου, ὡς εὐνόητον, ἀπητήθη πολύμοχθος ἔρευνα καὶ ἐργασία μετὰ πολλοῦ ἀναμφιβόλως πόνου ψυχῆς, προέρχεται, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ἐξ ἐπισήμων στοιχείων, τὰ δὲ λοιπὰ ἐξηλέγχθησαν καὶ ἐξηκριβώθησαν μετὰ πάσης εὐσυνειδησίας καὶ ἀντικειμενικότητος οὕτως, ὥστε νὰ λεχθῆ ἑυλόγως ὅτι τὸ ἔργον ἀποτελεῖ ἀψευδῆ καὶ ἀθνητικὴν ἐξιστόρησιν τῶν δραματικῶν γεγονότων τῆς θλιβεραῖς ἐκείνης περιόδου. Τὸ ὑλικὸν τοῦτο ἐταξινόμησεν ὁ συγγραφεὺς μετὰ πολλῆς μεθοδικότητος καὶ ἐπεξεργάσθη μετὰ πάσης ἐπιμελείας, ἀντικειμενικότητος καὶ νομικῆς ἀκριβείας.

Μετὰ συνοπτικὴν ἐπισκόπησιν ἐν τῇ προτασσομένη εἰσαγωγῇ τῶν προηγηθέντων τῆς ἐχθρικῆς κατοχῆς τῆς χώρας ἱστορικῶν γεγονότων, καὶ δὴ τῶν κατακτητικῶν βλέψεων κατ' αὐτῆς τῆς Ἰταλίας καὶ τῆς ἀπροκλήτου πολεμικῆς ἐπιθέσεως αὐτῆς ἀρχικῶς καὶ μετὰ ταῦτα τῆς Γερμανίας, ἀναπτύσσονται ἐν τῷ γενικῷ μέρει, ἐν τοῖς δυσὶ πρώτοις κεφαλαίοις, ἡ ἔννοια τοῦ ἐγκλήματος πολέμου καὶ αἱ συνιστῶσαι αὐτὸ πράξεις, εἴτα δέ, ἐν τῷ τρίτῳ κεφαλαίῳ, ἐκτίθενται ἀντικειμενικῶς τὰ διαπραχθέντα κατὰ τῆς Ἑλλάδος ἐγκλήματα πολέμου. Ταῦτα ὁ συγγραφεὺς διακρίνει εἰς τρεῖς κατηγορίας, ἧτοι εἰς ἐγκλήματα: α') πολιτικῆς μορφῆς, β') οἰκονομικῆς μορφῆς καὶ γ') κατὰ τοῦ πολιτισμοῦ. Εἰς τὴν πρώτην κατηγορίαν κατατάσσει τὰς γενομένας ὑπὸ τῶν ἐπιδρομῶν παραβάσεις καθιερωμένων καὶ ἀνεγνωρισμένων ἀρχῶν τοῦ διεθνοῦς δικαίου, καὶ δὴ τὴν παράδοσιν τῆς ἀνατολικῆς Μακεδονίας καὶ τῆς δυτικῆς Θράκης εἰς τοὺς Βουλγάρους, καταπατήσας ἐν αὐταῖς, κατὰ τὸν πλέον ἀπάνθρωπον καὶ τρισβάρβαρον τρόπον, καὶ αὐτὰ τὰ στοιχειώδη καὶ ἱερὰ δικαιώματα τοῦ ἀνθρώπου, εἰς βάρους τοῦ ἑλληνικοῦ,

έλληνικωτάτου πληθυσμοῦ αὐτῶν, τὴν ὑπὸ τῶν Ἰταλῶν ὑποβολὴν τῶν Ἰονίων νήσων ὑπὸ πολιτικὸν καθεστῶς, ἐλάχιστα διαφέρουν τῆς προσαρτήσεως αὐτῶν εἰς τὸ ἰταλικὸν κράτος, τὴν θέσπισιν ἰδίων κανόνων δικαίου ἀντὶ τῆς ἐφαρμογῆς τῆς κειμένης νομοθεσίας κλπ. Εἰς τὴν δευτέραν κατηγορίαν, τῶν ἐγκλημάτων οἰκονομικῆς μορφῆς, ὁ συγγραφεὺς κατατάσσει: α') τὴν ἀθρόαν ἐκδοσιν χαρτονομίσματος, ἄνευ ἀντιστοίχου καλύμματος, καὶ τὴν ἐντεῦθεν ἐπαγωγὴν τῶν ὀλεθρίων οἰκονομικῶν ἀποτελεσμάτων τοῦ καλουμένου πληθωρισμοῦ. β') τὴν ἀπαίτησιν καὶ ἀπόληψιν δυσυπολογίστων χρηματικῶν ποσῶν διὰ τὰ ἔξοδα τῆς κατοχῆς· γ') τὴν ἐπίταξιν μεγάλων ποσοτήτων παντοίων προϊόντων καὶ ἐμπορευμάτων, πέραν τῶν ἀναγκῶν τοῦ στρατοῦ κατοχῆς· δ') τὸν χαρακτηρισμὸν ὡς λείας πολέμου πραγμάτων, ἀνηκόντων εἰς ἰδιώτας καὶ τὴν ἀφαίρεσιν τούτων ἀπ' αὐτῶν· ε') τὴν ἐπιβολὴν ἀυστηρῶν περιορισμῶν εἰς τὴν εἰσαγωγὴν πραγμάτων ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς καὶ ἀναγκαστικῶν εἰσφορῶν ἐπ' αὐτῶν· ς') τὴν διὰ τῆς μεθόδου τοῦ ἐπιβληθέντος συμψηφισμοῦ ἀνταλλαγῶν (κλῆριγκ) χρέωσιν τῆς χώρας ἡμῶν δι' ὑπερόγκων ποσῶν, ἄνευ ἀντιστοίχου πιστώσεως τοῦ λογαριασμοῦ διὰ τῆς ἀξίας τῶν παραλαμβανομένων καὶ ἐξαγομένων εἰς τὰς χώρας αὐτῶν ὑπὸ τῶν ἐπιδρομέων πραγμάτων.

Ἡ διὰ τῶν παρανόμων τούτων μέτρων οἰκονομικὴ ἀπομύζησις τῆς χώρας ὑπὸ τῶν ἐπιδρομέων καὶ ἡ πληρωμὴ τῶν διαρπαζομένων προϊόντων καὶ ἐμπορευμάτων δι' ἐκδόσεως ἀκαλύπτου χαρτονομίσματος εἶχον ὡς ἀποτέλεσμα τὴν ὕψωσιν τῶν τιμῶν τῶν πραγμάτων καὶ κατ' ἀναγκαίαν ἀκολουθίαν τὴν αὔξησιν τῶν μισθῶν καὶ ἡμερομισθίων. Αὗται δὲ πάλιν μοιραίως ἤγαγον εἰς τὴν δημιουργίαν τοῦ ὀλεθρίου πληθωρισμοῦ καὶ εἰς τὴν πλήρη ἐξάρθρωσιν τῶν δημοσίων οἰκονομικῶν τῆς χώρας ἡμῶν. Ἐπὶ τῇ βάσει ἐπισήμων στοιχείων τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος, ἡ ὑπὸ τῶν ἐπιδρομέων ἀπομύζησις τῆς χώρας ἡμῶν, διὰ τῆς καταβολῆς ἐξόδων κατοχῆς καὶ τῶν χορηγηθεισῶν αὐτοῖς πιστώσεων, ἀνῆλθεν εἰς 7.887.227 χρυσᾶς λίρας Ἀγγλίας.

Παραλλήλως μεγίστη ὑπῆρξε καὶ ἡ καταστροφὴ τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας τῆς χώρας ἐκ τῆς ἐχθρικῆς κατοχῆς καὶ δὴ τῆς γεωργικῆς οἰκονομίας, τοῦ δασικοῦ πλούτου, τῆς κτηνοτροφίας, τῆς ἀλιείας, τῆς βιομηχανικῆς παραγωγῆς, τῶν μεταλλείων, τοῦ ἐμπορίου, τῶν μεταφορικῶν μέσων, τῶν λιμενικῶν ἔργων, τῶν παραγωγικῶν, τῶν οἰκοδομῶν κ.λ.π. Αἱ καταστροφαι καὶ ζημίαι αὗται ἐκτίθενται λεπτομερῶς, ἐπὶ τῇ βάσει πάντοτε ἐπισήμων καὶ ἄλλων ἐπιμελῶς ἐξηλεγμένων στοιχείων. Κατὰ τοὺς γενομένους δ' ὑπολογισμοὺς ὑπὸ Ἑλλήνων ἐμπειρογνομόνων, ἐντολῇ τῆς Κυβερνήσεως, αἱ προξενηθεῖσαι κατὰ τὴν ἐχθρικὴν κατοχὴν τῆς χώρας καὶ ἐξ αὐτῆς καταστροφαι ὑπολογίζονται εἰς 15,7 δισεκατομμύρια δολλα-

ρίων (τοῦ ἔτους 1938), ἔξ ὧν 2,6 δισεκατομμύρια ἀφορῶσιν εἰς ἀμέσους ὑλικὰς ζημίας. Ἐνυπολόγιστοι δ' εἶναι καὶ αἱ ζημίαι ἐκ τῶν ἐπιτάξεων παντοίων πραγμάτων, κινητῶν καὶ ἀκινήτων, γινομένων, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ἄνευ καταβολῆς τῆς ἀξίας αὐτῶν. Ἄλλὰ καὶ ὅταν κατεβάλλετο, τοῦτο ἐγίνετο εἰς βάρος τῆς χώρας, διότι τὸ καταβαλλόμενον χαρτονόμισμα ἐκτῶντο οἱ ἐπιδρομεῖς διὰ τῶν προδηλωθεισῶν ληστροικῶν μεθόδων. Δυσυπολόγιστοι ἐπ' ἴσης εἶναι καὶ αἱ ζημίαι, αἱ προξενηθεῖσαι διὰ τῆς μνημονευθείσης μεθόδου τοῦ χαρακτηρισμοῦ ὡς δῆθεν λείας πολέμου καὶ τῆς παρανόμου ἀφαιρέσεως πλείστων πραγμάτων.

Εἰς τὴν τρίτην κατηγορίαν, τῶν ἐγκλημάτων κατὰ τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῶν στοιχειωδῶν δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου, κατατάσσει ὁ συγγραφεὺς τὰ ἐγκλήματα, τὰ στρεφόμενα κατὰ τῆς ζωῆς, τῆς ὑγείας, τῆς τιμῆς καὶ γενικῶς τῶν λοιπῶν στοιχειωδῶν δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου· εἰς αὐτὴν δὲ περιλαμβάνει καὶ τὰ ἐγκλήματα τῆς βιαιᾶς κρατήσεως ἐφ' ὀμηρεῖα καὶ τῆς καλουμένης γενοκτονίας, ἧτοι τῆς σκοπομένης ἐξοντώσεως τοῦ γένους ἡμῶν διὰ τῶν ἐφαρμοσθεισῶν ὑπὸ τῶν ἐπιδρομέων ἀπανθρώπων μεθόδων. Τὰ φοβερὰ ταῦτα ἐγκλήματα, τὰς ὁμαδικὰς θανατώσεις, τὰς βασάνους, τὰς φυλακίσεις, τοὺς διωγμούς, τὰς πιέσεις καὶ τὰς ἄλλας ὁμότητας καὶ κακουργίας, τὰς διαπραχθείσας κατὰ τὴν ἐχθρικὴν κατοχὴν τῆς χώρας ὑπὸ τῶν Γερμανῶν, Ἰταλῶν, Βουλγάρων καὶ Ἀλβανῶν, ἐξιστορεῖ καὶ διεκτραγωδεῖ λεπτομερῶς ὁ συγγραφεὺς ἐπὶ τῇ βάσει ἐπισήμων καὶ ἐξηκριβωμένων στοιχείων, ἀλλ' ἐγὼ δὲν ἔχω τὴν ψυχικὴν δύναμιν νὰ ἀναφέρω ἐνταῦθα τὰς τρομερὰς αὐτὰς κακουργίας, ὧν καὶ ἡ ἀπλὴ ἀνάμνησις προξενεῖ φρικτὴν καὶ αἰτινες, ὡς προεῖπον, προσῆψαν καὶ εἰς τοὺς κακουργήσαντας, καὶ εἰς τὸν σύγχρονον πολιτισμὸν ἀνεξίτηλον αἶσχος! Τοῦναντίον εὐχαρίστως καὶ μετὰ πολλῆς ἐθνικῆς ὑπερηφανείας διεξῆλθον καὶ μνημονεύω τὴν ἐν τῷ πέμπτῳ μέρει τοῦ βιβλίου ἱστορουμένην καθολικὴν ἀντίστασιν καὶ ἠθικὴν ἀντοχὴν τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, κατὰ τὴν πρωτοφανῆ ἐκείνην εἰς ἔντασιν καὶ ἔκτασιν δοκιμασίαν αὐτοῦ, καθ' ἣν, καίπερ κατεξηντλημένος σωματικῶς καὶ ἡμιθανής, ὅμως ψυχικῶς καὶ ἠθικῶς παρέμεινεν ἄτρωτος καὶ διετήρησεν ἀκμαῖον τὸ ἐθνικὸν φρόνημα. Ἡ ἀντίστασις αὕτη δὲν ὑπῆρξε μόνον παθητικὴ, ἀλλ' ἐξεδηλώθη καὶ ἐμπράκτως ποικιλοτρόπως, καὶ πολλάκις διὰ πράξεων ἠρωϊσμοῦ καὶ αὐτοθυσίας, αἰτινες προκαλοῦσι τὸν θαυμασμόν. Ἡ γενναία καὶ ὑπέροχος αὕτη στάσις τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ ὀφείλεται ἀναμφιβόλως εἰς τὴν βαθεῖαν πίστιν καὶ ἐλπίδα αὐτοῦ πρὸς τὸν Θεόν, εἰς τὴν διάθερον ἀγάπην του πρὸς τὴν Πατρίδα καὶ εἰς τὴν ἐπίγνωσιν τῶν ὑποχρεώσεων, ἅς ἐπιβάλλουσιν αὐτῷ αἱ ὑψηλαὶ παραδόσεις τοῦ ἱστορικοῦ καὶ ἐνδόξου παρελθόντος του.

Τοιοῦτο τὸ προκείμενον ἔργον, ὅπερ ὁ φιλότιμος καὶ φιλόπονος συγγρα-

φεύς, ἐν μέσῳ τῶν πολλῶν ὑπηρεσιακῶν καὶ ἄλλων συγγραφικῶν ἐνασχολήσεων αὐτοῦ, ἐσκέφθη καὶ εἶρε τὸν καιρὸν, διὰ πολυμόχθου βεβαίως ἐργασίας, νὰ ἐκπονήσῃ.

Τὸ ἔργον τοῦτο, καταρτισθὲν μετὰ τῆς ὀφειλομένης ἱστορικῆς ἀκριβείας καὶ εὐσυνειδησίας καὶ στηριζόμενον ἐπὶ προσεκτικῶς ἐξηλεγμένων στοιχείων, ἀποτελεῖ σπουδαίαν συμβολὴν εἰς τὴν ἐξιστόρησιν τῶν δραματικῶν γεγονότων τῆς θλιβερωτάτης ἐκείνης περιόδου τῆς χώρας ἡμῶν, ἐφ' ἧ ὀφείλεται τῷ συγγραφεῖ πολὺς ἔπαινος.

Ὁ ἀκαδημαϊκὸς κ. Σ. Σκίπης ζητήσας τὸν λόγον ὠμίλησεν περὶ τοῦ αὐτοῦ ἔργου εἰπὼν τὰ κάτωθι :

Ἔπειτα ἀπὸ τὴν ἐμπεριστατωμένη ἀνακοίνωσι, τὴν στηριγμένην σὲ στερεὰ θεμέλια, τοῦ σεβαστοῦ καὶ σοφοῦ συναδέλφου κ. Πουλίτσα, γιὰ τὸ νέο βιβλίον τοῦ κ. Μαγκριώτη: «Θυσιαι τῆς Ἑλλάδος καὶ ἐγκλήματα κατοχῆς» θὰ ἐπερίτευε κάθε δευτερολογία προερχομένη μάλιστα ἀπὸ ἕνα μὴ ἀρμόδιον. Ἀλλὰ ἐπειδὴ ἔτυχε νὰ σκύψω ὄρες καὶ ὄρες ἐπάνω σ' αὐτὸ καὶ νὰ τὸ διαβάσω ἀπὸ τὴν πρώτη του ἕως τὴν τελευταία του σελίδα, αἰσθάνομαι ἕνα εἶδος ἀνάγκης νὰ πῶ μὲ λίγες λέξεις τὴν ἐντύπωσί μου. Κι' ἡ ἐντύπωσίς μου εἶναι ὅτι πρόκειται περὶ πραγματικοῦ ἄθλου. Τόσες εἶναι πράγματι οἱ δυσκολίες ποὺ ὑπερενίκησεν ὁ συγγραφεὺς του ἀπὸ τὸν ἱερό του πόθο νὰ καταπιαστῆ μετὰ τὴ συγγραφὴ μιᾶς τόσον ἐκτεταμένης πραγματείας γιὰ τὴν πιὸ ζοφερή, ἀλλὰ καὶ πιὸ ἀφθαστὴν σὲ ὕψος μεγαλείου περιπέτεια, τὴν ὁποίαν ἐγνώρισεν τὸ Ἑλληνικὸν Ἔθνος, τὴν ὁποίαν ἐζήσαμε μόνις χθὲς ὅλοι μας καὶ ἡ ὁποία δὲν ἐτελείωσεν ἀκόμη.

Ὁ κ. Μαγκριώτης, ἀψηφῶντας κόπους καὶ μόχθους, ἔτρεξε, ἐρεύνησε στατιστικῆς ἐπὶ στατιστικῶν, ἐμελέτησε ὅ,τι ἐγράφη ἕως τότε, ἀπὸ ἰδικούς μας καὶ ξένους, βιβλία, ἄρθρα, ἔγγραφα καὶ πάσης φύσεως δημοσιεύματα, στὰ ὁποῖα πρέπει νὰ προστεθοῦν καὶ τὰ ἀπὸ ἡμέρας σὲ ἡμέρα προσωπικά του βιώματα, τοῦ καιροῦ τῶν δύο πολέμων ποὺ μᾶς ἐδόξασαν καὶ τῆς Κατοχῆς, καὶ ἀπὸ τὸ ἀπέραντο ὕλικὸ ποὺ συνέλεξεν, ἐξήγαγε τὴν πολυσύνθετη καὶ πολὺπλευρη αὐτὴ μελέτη του ποὺ εἶναι, θὰ ἔλεγε κανεὶς, ὁ μέγας καθρέφτης τοῦ λαοῦ μας, ὁ μέγας καθρέφτης τῆς Ἑλληνικῆς ψυχῆς.

Ὁ ἴδιος εἰς τὸν σύντομο πρόλογό του μᾶς λέγει :

«Τὸ ἀνὰ χεῖρας βιβλίον πηγὴν ἐμπνεύσεως καὶ ἀντικείμενον περιγραφῆς ἔχει τὴν ἐχθρικὴν κατοχὴν τῆς χώρας μας. Ἐπιδιώκει δὲ νὰ δώσῃ μίαν συνθετικὴν καὶ ἀνάγλυφον εἰκόνα, ἀφ' ἑνὸς μὲν τῶν θυσιῶν τῆς Ἑλλάδος εἰς ἔμψυχον καὶ ἄψυχον ὕλικὸν χάριν τοῦ ἰδεώδους τῆς Ἐλευθερίας, ἀφ' ἑτέρου δὲ τῶν

ἐγκλημάτων τῶν διαπραχθέντων κατὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν, ὡς ἐπίσης καὶ τῆς καθολικῆς ἀντιστάσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ.

Καὶ πράγματι τὴν εἰκόνα αὐτὴν μᾶς τὴν δίνει ὠλοκληρωμένην.

Ἐκ τῆς ἡμέρας τοῦ τορπιλισμοῦ τῆς Ἑλλάδος, ἕως τῆς νύχτας ἐκείνης τοῦ πρώτου «Ὅχι», καὶ ἀπὸ τῆς ἡμέρας τοῦ δευτέρου «Ὅχι» ἕως τὴν ὑπέροχην ἀντίστασιν τοῦ λαοῦ τῆς Κρήτης ἐναντίον τῶν ἀλεξιπτωτιστῶν τοῦ Χίτλερ, καὶ ἀπὸ τὴν ἐπακολουθήσασα ἀρπαγὴ ὅλων τῶν ἀγαθῶν τῆς χώρας ἕως τὴν πρώτην περιόδον τῆς μαύρης πείνας τοῦ λαοῦ καὶ τῶν θανάτων τόσων Ἑλλήνων καὶ Ἑλληνίδων ἀπὸ ἀσιτίας.

«Σύνθηρες ἦτο» μᾶς λέγει «τὸ θέαμα τῶν παιδιῶν προπάντων ποὺ περιέτριψαν πεινασμένα, ρακένδυτα καὶ γυμνόποδα γιὰ τὴν ἀναζήτησιν ὑπολειμμάτων φαγητῶν μέσα στ' ἀπορρίμματα γιὰ νὰ κορέσουν τὴν πείναν των. Κόκκαλα, φλοῦδες ὀπωρικῶν, ἦσαν ἡ μοναδικὴ τροφή πλείστων ἀτόμων ὡς τὴ στιγμὴ τοῦ θανάτου των. Στους δρόμους ἄρχισαν νὰ πέφτουν οἱ πρῶτοι λιπόθυμοι, καὶ νὰ ἐμφανίζεται τὸ ἀνατριχιαστικὸ καὶ μακάβριο θέαμα τῶν νεκρῶν ἀπὸ τὴν πείναν ποὺ μετεφέροντο, ἐλλείπει ἄλλων μεταφορικῶν μέσων, μὲ δίτροχα, καροτσάκια ἀπὸ κασσόνες...»

Κι' ὕστερα ἡ ἐφαρμογὴ τῆς ὀμηρείας, τῶν συλλήψεων ἀπὸ παντοῦ καὶ στὰ μπλόκα, οἱ φυλακίσεις καὶ τὰ μαρτύρια στὸ Χαϊδάρι, καθὼς καὶ στὸ φοβερὸ ἐκεῖνο σπίτι τῆς ὁδοῦ Μέρλιν, ποὺ ἕνα ἀπὸ τὰ ὑγρά καὶ σκοτεινὰ κελιά του ἐφιλοξένησε καὶ τὸν ὑποφαινόμενο, οἱ ἐμπρησμοὶ καὶ οἱ δηώσεις ὀλόκληρων κωμοπόλεων καὶ οἱ ὀμαδικὲς σφαγὲς τῶν κατοίκων τους. Οἱ σφαγὲς τῶν Καλαβρύτων, τοῦ Διστόμου καὶ τόσων ἄλλων, ἀπὸ τοὺς Γερμανοὺς, τοὺς Ἰταλοὺς καὶ τοὺς Βουλγάρους. Ἀπὸ τοὺς τελευταίους αὐτοὺς στὴν Ἀνατολικὴ Μακεδονία καὶ τὴ Θράκη, ποὺ ἐδάφη μας τοὺς παρέδωσαν οἱ σύμμαχοί τους. Οἱ πολιτισμένοι σύμμαχοί τους!... Οἱ κήρυκες τῆς Νέας Τάξεως.

Ὀλόκληρη τέλος ἡ ματωμένη, ἡ μαρτυρικὴ, ἀλλὰ μαζὶ ἡρωϊκὴ καὶ ἀτίθασση Ἑλλάδα τῆς κατοχῆς περνᾷ ἀπὸ τὶς σελίδες τοῦ βιβλίου τοῦ κ. Μαγκριώτη ποὺ θὰ ἔπρεπε νὰ κυκλοφορῇ καὶ νὰ διαβάξεται ὅσο τὸ δυνατό ἀπὸ περισσοτέρους Ἑλληνες, τὸν καιρὸ ἴσα-ἴσα αὐτόν, ποὺ ἄλλοι ἐχθροὶ πρὸ φοβεροὶ καὶ ἀπὸ τοὺς χθεσινούς ἀπειλοῦν νὰ ἐπαναλάβουν τὶς ἴδιες σατανικὰς μεθόδους, βελτιωμένες καὶ τελειοποιημένες.

Ἀλλὰ ὅπως οἱ χθεσινοὶ ἔτσι καὶ οἱ σημερινοὶ ἐχθροὶ μας εἶναι καταδικασμένοι ν' ἀποτύχουν στοὺς καταχθονίους σκοπούς των. Τὰ μεσαιωνικὰ καθεστῶτα τους θὰ πέσουν ὅπως ἔπεσαν καὶ τῶν ἄλλων καὶ θὰ τοὺς θάψουν μέσα στοὺς σωρούς τῶν ἐρειπίων τους. Ἡ Θεία Δίκη ἀγρυπνεῖ. Ἀλλὰ μαζὶ τῆς καὶ ὅλοι μας.

Ἐπισημασθέντες ὅτι ἡ ἀποθησαύρισις τῶν ἀρχαίων οἰνολογικῶν καὶ ἀμπελοποικιλιῶν ὄρων ἢ λέξεων τῆς βιοτεχνικῆς ἐμπειρίας, ἔνα «ὄνομαστικὸν» μὲ τὴν εἰδικὴν σημασίαν, τὴν ὁποίαν ἔδωσα εἰς τὸν ὄρον, οὐχὶ δηλονότι κοινοῦ λεξικοῦ, ἀλλὰ συναγωγῆς ἐπιστημονικῶν ἢ τεχνικῶν ὄρων καὶ γλωσσῶν. Τὸ οἰνολογικὸν τοῦτο ὀνοματολόγιον τοῦ κ. Κισσοπούλου καὶ ὡς προκαταρκτικὴ ἀκόμη ἐργασία, ἔχει ἕνα πρῶτον προσόν, ὅτι εὐρίσκειται ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς ἱστορικῆς ἐρεῦνης, ἥτις εἶναι οὐχὶ αἱ συνήθεις ἐγκυκλοπαιδικαὶ διηγήσεις, ἀλλὰ ἡ ἔρευνα ἐπὶ τῶν πρώτων πηγῶν, αἵτινες πρέπει νὰ θεωρηθοῦν ἀναλογοῦσαι πρὸς τὴν Φύσιν τοῦ φυσιοδίφου, ἢ πρὸς τοὺς Νόμους τοῦ νομικοῦ.

Ἐπειτα δὲ εἰς τὴν πραγματείαν αὐτὴν τοῦ κ. Κισσοπούλου πρόκειται περὶ ὄρων, καὶ τῶν ὄρων τὴν ἰδιαιτέραν ἱστορικὴν καὶ φιλολογικὴν σημασίαν κατέδειξα πολλαχοῦ, χαρακτηρίσας τὸν «ὄρον» ὡς τὴν μονολεκτικὴν διατύπωσιν τοῦ «ὄρισμοῦ», τὸν δὲ ὄρισμὸν ὡς τὴν μονοφραστικὴν περίληψιν τῆς ἐπιστήμης. Ἐντεῦθεν δ' ἔπεται ὅτι ἡ τοῦ κειμένου γνῶσις γίνεται συνάρτησις τοῦ καθορισμοῦ τῶν ὄρων, ἀλλὰ φυσικὰ καὶ τῶν ὄρων ἡ ἐρμηνεῖα ἀπαιτεῖ τὴν γνῶσιν τοῦ κειμένου, κατ' ἀμφίδρομον μαθηματικὴν ἐξίσωσιν. Ἐνόμισα δ' ὅμως χρήσιμον νὰ καταστήσω μίαν ἱστορικὴν ὀρολογίαν ὡς ἰδίαν ἐπιστήμην αὐτοτελῆ, τῆς ὁποίας καὶ ὑπέδειξα δύο ἀνεξαρτήτως τοῦ κειμένου κανόνας ἐπὶ τῆς λέξεως, ἥτοι α) τὴν σύγκρισιν τοῦ ἀρχαίου ὄρου πρὸς ἀντιστοίχους ἢ σχετικὰς δημῶδεις λέξεις, καὶ β) τὴν ἐτυμολογίαν τῆς λέξεως, οὐχὶ τὴν συνήθη γλωσσικὴν ἀπράγματον, ἀλλὰ τὴν πραγματολόγον ἐτυμολόγησιν, τὴν ὁποίαν καὶ ἔθεσα ὡς μίαν πολύτιμον, μοναδικὴν πολλὰκις, πηγὴν τῆς Ἱστορίας, καὶ μάλιστα τῆς Προϊστορίας τῆς ἐπιστήμης.

Ἐπειτα δὲ εἰς τὴν πραγματείαν αὐτὴν τοῦ κ. Κισσοπούλου πρόκειται περὶ ὄρων, καὶ τῶν ὄρων τὴν ἰδιαιτέραν ἱστορικὴν καὶ φιλολογικὴν σημασίαν κατέδειξα πολλαχοῦ, χαρακτηρίσας τὸν «ὄρον» ὡς τὴν μονολεκτικὴν διατύπωσιν τοῦ «ὄρισμοῦ», τὸν δὲ ὄρισμὸν ὡς τὴν μονοφραστικὴν περίληψιν τῆς ἐπιστήμης. Ἐντεῦθεν δ' ἔπεται ὅτι ἡ τοῦ κειμένου γνῶσις γίνεται συνάρτησις τοῦ καθορισμοῦ τῶν ὄρων, ἀλλὰ φυσικὰ καὶ τῶν ὄρων ἡ ἐρμηνεῖα ἀπαιτεῖ τὴν γνῶσιν τοῦ κειμένου, κατ' ἀμφίδρομον μαθηματικὴν ἐξίσωσιν. Ἐνόμισα δ' ὅμως χρήσιμον νὰ καταστήσω μίαν ἱστορικὴν ὀρολογίαν ὡς ἰδίαν ἐπιστήμην αὐτοτελῆ, τῆς ὁποίας καὶ ὑπέδειξα δύο ἀνεξαρτήτως τοῦ κειμένου κανόνας ἐπὶ τῆς λέξεως, ἥτοι α) τὴν σύγκρισιν τοῦ ἀρχαίου ὄρου πρὸς ἀντιστοίχους ἢ σχετικὰς δημῶδεις λέξεις, καὶ β) τὴν ἐτυμολογίαν τῆς λέξεως, οὐχὶ τὴν συνήθη γλωσσικὴν ἀπράγματον, ἀλλὰ τὴν πραγματολόγον ἐτυμολόγησιν, τὴν ὁποίαν καὶ ἔθεσα ὡς μίαν πολύτιμον, μοναδικὴν πολλὰκις, πηγὴν τῆς Ἱστορίας, καὶ μάλιστα τῆς Προϊστορίας τῆς ἐπιστήμης.

Ἐπειτα δὲ εἰς τὴν πραγματείαν αὐτὴν τοῦ κ. Κισσοπούλου πρόκειται περὶ ὄρων, καὶ τῶν ὄρων τὴν ἰδιαιτέραν ἱστορικὴν καὶ φιλολογικὴν σημασίαν κατέδειξα πολλαχοῦ, χαρακτηρίσας τὸν «ὄρον» ὡς τὴν μονολεκτικὴν διατύπωσιν τοῦ «ὄρισμοῦ», τὸν δὲ ὄρισμὸν ὡς τὴν μονοφραστικὴν περίληψιν τῆς ἐπιστήμης. Ἐντεῦθεν δ' ἔπεται ὅτι ἡ τοῦ κειμένου γνῶσις γίνεται συνάρτησις τοῦ καθορισμοῦ τῶν ὄρων, ἀλλὰ φυσικὰ καὶ τῶν ὄρων ἡ ἐρμηνεῖα ἀπαιτεῖ τὴν γνῶσιν τοῦ κειμένου, κατ' ἀμφίδρομον μαθηματικὴν ἐξίσωσιν. Ἐνόμισα δ' ὅμως χρήσιμον νὰ καταστήσω μίαν ἱστορικὴν ὀρολογίαν ὡς ἰδίαν ἐπιστήμην αὐτοτελῆ, τῆς ὁποίας καὶ ὑπέδειξα δύο ἀνεξαρτήτως τοῦ κειμένου κανόνας ἐπὶ τῆς λέξεως, ἥτοι α) τὴν σύγκρισιν τοῦ ἀρχαίου ὄρου πρὸς ἀντιστοίχους ἢ σχετικὰς δημῶδεις λέξεις, καὶ β) τὴν ἐτυμολογίαν τῆς λέξεως, οὐχὶ τὴν συνήθη γλωσσικὴν ἀπράγματον, ἀλλὰ τὴν πραγματολόγον ἐτυμολόγησιν, τὴν ὁποίαν καὶ ἔθεσα ὡς μίαν πολύτιμον, μοναδικὴν πολλὰκις, πηγὴν τῆς Ἱστορίας, καὶ μάλιστα τῆς Προϊστορίας τῆς ἐπιστήμης.

Ἐπειτα δὲ εἰς τὴν πραγματείαν αὐτὴν τοῦ κ. Κισσοπούλου πρόκειται περὶ ὄρων, καὶ τῶν ὄρων τὴν ἰδιαιτέραν ἱστορικὴν καὶ φιλολογικὴν σημασίαν κατέδειξα πολλαχοῦ, χαρακτηρίσας τὸν «ὄρον» ὡς τὴν μονολεκτικὴν διατύπωσιν τοῦ «ὄρισμοῦ», τὸν δὲ ὄρισμὸν ὡς τὴν μονοφραστικὴν περίληψιν τῆς ἐπιστήμης. Ἐντεῦθεν δ' ἔπεται ὅτι ἡ τοῦ κειμένου γνῶσις γίνεται συνάρτησις τοῦ καθορισμοῦ τῶν ὄρων, ἀλλὰ φυσικὰ καὶ τῶν ὄρων ἡ ἐρμηνεῖα ἀπαιτεῖ τὴν γνῶσιν τοῦ κειμένου, κατ' ἀμφίδρομον μαθηματικὴν ἐξίσωσιν. Ἐνόμισα δ' ὅμως χρήσιμον νὰ καταστήσω μίαν ἱστορικὴν ὀρολογίαν ὡς ἰδίαν ἐπιστήμην αὐτοτελῆ, τῆς ὁποίας καὶ ὑπέδειξα δύο ἀνεξαρτήτως τοῦ κειμένου κανόνας ἐπὶ τῆς λέξεως, ἥτοι α) τὴν σύγκρισιν τοῦ ἀρχαίου ὄρου πρὸς ἀντιστοίχους ἢ σχετικὰς δημῶδεις λέξεις, καὶ β) τὴν ἐτυμολογίαν τῆς λέξεως, οὐχὶ τὴν συνήθη γλωσσικὴν ἀπράγματον, ἀλλὰ τὴν πραγματολόγον ἐτυμολόγησιν, τὴν ὁποίαν καὶ ἔθεσα ὡς μίαν πολύτιμον, μοναδικὴν πολλὰκις, πηγὴν τῆς Ἱστορίας, καὶ μάλιστα τῆς Προϊστορίας τῆς ἐπιστήμης.

Ἐπειτα δὲ εἰς τὴν πραγματείαν αὐτὴν τοῦ κ. Κισσοπούλου πρόκειται περὶ ὄρων, καὶ τῶν ὄρων τὴν ἰδιαιτέραν ἱστορικὴν καὶ φιλολογικὴν σημασίαν κατέδειξα πολλαχοῦ, χαρακτηρίσας τὸν «ὄρον» ὡς τὴν μονολεκτικὴν διατύπωσιν τοῦ «ὄρισμοῦ», τὸν δὲ ὄρισμὸν ὡς τὴν μονοφραστικὴν περίληψιν τῆς ἐπιστήμης. Ἐντεῦθεν δ' ἔπεται ὅτι ἡ τοῦ κειμένου γνῶσις γίνεται συνάρτησις τοῦ καθορισμοῦ τῶν ὄρων, ἀλλὰ φυσικὰ καὶ τῶν ὄρων ἡ ἐρμηνεῖα ἀπαιτεῖ τὴν γνῶσιν τοῦ κειμένου, κατ' ἀμφίδρομον μαθηματικὴν ἐξίσωσιν. Ἐνόμισα δ' ὅμως χρήσιμον νὰ καταστήσω μίαν ἱστορικὴν ὀρολογίαν ὡς ἰδίαν ἐπιστήμην αὐτοτελῆ, τῆς ὁποίας καὶ ὑπέδειξα δύο ἀνεξαρτήτως τοῦ κειμένου κανόνας ἐπὶ τῆς λέξεως, ἥτοι α) τὴν σύγκρισιν τοῦ ἀρχαίου ὄρου πρὸς ἀντιστοίχους ἢ σχετικὰς δημῶδεις λέξεις, καὶ β) τὴν ἐτυμολογίαν τῆς λέξεως, οὐχὶ τὴν συνήθη γλωσσικὴν ἀπράγματον, ἀλλὰ τὴν πραγματολόγον ἐτυμολόγησιν, τὴν ὁποίαν καὶ ἔθεσα ὡς μίαν πολύτιμον, μοναδικὴν πολλὰκις, πηγὴν τῆς Ἱστορίας, καὶ μάλιστα τῆς Προϊστορίας τῆς ἐπιστήμης.

γματα τῶν σημερινῶν θεωρημάτων, ἐντεῦθεν δέ, οἱ ἑλληνικοὶ ὄροι περιέχουν πάντοτε μίαν τούτων πρόδρομον ἰδέαν, ὡς τινα προσλαμβάνουσαν παράστασιν, διὰ τὴν νεωτέραν σημασίαν τῆς λέξεως. Ἐνεκα δ' ἀφ' ἐτέρου τῆς χρονικῆς ἀποστάσεως καὶ τῆς ἀνταλλοιώσεως τῆς παλαιᾶς ἐννοίας, ἢ προτέρα τῆς αὐτῆς ἐννοια δὲν καλύπτει ταυτοπλατῶς τὴν νέαν, ἀλλ' ἀφίνει χῶρον κενὸν πρὸς τὴν εἰσοδοχὴν τῆς νεωτέρας ἐπιστημονικῆς ἀντιλήψεως. Διότι, ὡς κύριον ἐπίσης πλεονέκτημα μιᾶς ὀρογόνου λέξεως ἀναμφιβόλως πρέπει νὰ θεωρηθῆ τὸ νὰ εἶναι ὅσον τὸ δυνατὸν ἀσυνήθης, τ. ἔ. μὴ κεκορεσμένη σημασίας, ὅπως εἶναι τοῦναντίον τὰ χυδὴν ὀνόματα τῆς καθημερινῆς μας ζωῆς (ἰδὲ ἐμά: «*La terminologie des anciens*» Issis 1925) καὶ «*Νεοελληνικὴ Ὁρολογία*» (Πρακτ. Ἀκαδ. Ἀθην. 1944).

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω γίνεται καταφανὴς ἡ χρησιμότης τοῦ ὀνομαστικοῦ τοῦ Κισσοπούλου. Καλῶς δὲ ἐπεχείρησεν ὁ κ. Κισσόπουλος τὴν ἔρευναν τῆς οἰνολογίας τῶν ἀρχαίων. Ὁ οἶνος ἦτο τὸ πρωτεῦον προϊὸν τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, εἶχε δὲ προαχθῆ εἰς μίαν θεηπόλον ἰδέαν. Ὁ Διονυσιασμός ἔβαινε παραλλήλως πρὸς τὸν συμβολισμὸν τῆς Ἀθηνᾶς — ἡ δημιουργικὴ δύναμις τῆς ζωῆς πρὸς τὴν δύναμιν τῆς σκέψεως — τὰ δύο «ἐναντία», ἀπὸ τῶν ὁποίων ἐξετράφη τὸ ἑλληνικὸν δαιμόνιον. Φυσικὸν δ' ἐντεῦθεν ν' ἀκμάσῃ ἡ οἰνοποιεῖα εἰς μίαν βιοτεχνικὴν ἐγγίζουσαν τὰ ὅρια τῆς βιομηχανίας, μὲ μίαν ἐνδιαφέρουσαν πληθὺν τεχνικῶν ὄρων.

Οἰνολογικοὺς ἀρχαίους ὄρους, καὶ ἰδίως ἀμπελουργικοὺς ἀνέγραψαν σποραδικῶς ἔκ τῶν ἡμετέρων καὶ τῶν ξένων, ὅσοι ἐπραγματεύθησαν φυτολογικὰ θέματα, ὁ Γεννάδιος, ὁ Ὁρφανίδης, ὁ Χελδράχ, ὁ Πεζόπουλος, καὶ ἄλλοι, εἰς τὸ ἔργον μου δὲ «*L'essai des substances chez les anciens*» («*Archeion*» 1929/30) ἔδωσα τὰς δοκιμὰς τῶν ἀρχαίων ἐπὶ τῆς ποιότητος καὶ τῆς νοθείας τῶν οἴνων. Συγγραφεῖς δὲ οἵτινες παρέχουν ἀμπελουργικὰς καὶ οἰνολογικὰς εἰδήσεις ἀναγράφει ὁ Κισσόπουλος 373, οἵτινες δὲν εἶναι βεβαίως πολλοί, ἐὰν ὑπ' ὄψει ληφθῆ, ὅτι ἡ ἀμπελος καὶ ὁ οἶνος εἶναι ἔκ τῶν κοινοτέρως ἀναφερομένων καὶ ὑπὸ τῶν πραγματευομένων ἀλλότρια θέματα, ὅτι δ' ἀφ' ἐτέρου συγγραφεῖς φυσιογνωστικῶν ἐν γένει κειμένων ἀναφέρει ὁ μὲν Ἀθήναιος (ἡ κυριώτερα πηγὴ τῆς ἀρχαίας τροφιμολογίας) ὑπὲρ τοὺς 800, ὁ δὲ Πλίνιος (ὁ κατ' ἐξοχὴν φυσιογράφος) ὑπὲρ τοὺς 500, πολλὰς δ' ἀπαντῶμεν φυσιογραφικῶν γνώσεων συναγωγὰς εἰς τοὺς Βυζαντινοὺς, τῶν ὁποίων πρωτεύουν τὰ «*Γεωπονικὰ*» τοῦ Κασσίου Βάσου (ἰδὲ ἐμὴν «*Εἰσαγωγὴν εἰς τὴν Ἱστορίαν τῶν Φυσικῶν Ἐπιστημῶν*» 1938).

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω 373 συγγραφέων οἰνολογικῶν ἢ ἀμπελουργικῶν ὄρων, 86 εἶναι Ἑλληνας καὶ 46 Ῥωμαῖοι, τῶν δ' ἄλλων ἐσώθησαν μόνον ἀποσπάσματα τῶν ἔργων των, ἄλλων δὲ πάλιν οἰνολογικῶν κειμένων ἔφθασαν μέχρις ἡμῶν τὰ

ὀνόματα μόνον τῶν συγγραφέων. Ἐκ τῶν ἀναφερομένων ὑπὸ τοῦ Κισσοπούλου 3407 οἰνολογικῶν καὶ σχετικῶν πρὸς αὐτοὺς ὄρων, ἐὰν ἀφαιρέσωμεν τοὺς 517 ὄρους ὀργάνων καὶ σκευῶν, ἔχομεν οἰνολογικοὺς ὄρους 1820 καὶ ἀμπελουργικοὺς 1070. Ἐννοεῖται δ' ὅμως, ὅτι μεταξὺ τούτων ἔχουν περιληφθῆ καὶ λέξεις κοιναί, καθὼς καὶ κοσμητικὰ ἐπίθετα ποιητῶν καὶ λογογράφων, καὶ διάφοροι τύποι τῆς αὐτῆς λέξεως καὶ συνώνυμα. Ἐκ τῶν οἰνολογικῶν τούτων ὄρων ἀναφέρονται περὶ τοὺς 95 εἰς τὸ γλεῦκος. Οἶνοι δὲ φυσικοὶ ἐκ τοῦ γλεύκου (χυμοῦ σταφυλῆς) ὀνομάζονται οἱ *ἀμπέλινοι* — ἀρωματικοί, παλαιοὶ καὶ παλαιοφανεῖς, οἱ *ιατρικοὶ* οἶνοι, ἐκ τῶν ὁποίων 40 ποιότητες *ὕγιων* καὶ 61 *ιαματικῶν*, ἐκ δὲ τῶν σκευαστῶν ἢ τεχνητῶν οἴνων οἱ *μελίνοι* (ἐκ τοῦ μέλιτος) καὶ οἱ τῶν σακχαρούχων χυμῶν (καρπῶν) ὡς σύκων, ἀπίων καὶ μόρων, κλπ. Γενικὴ δὲ βάσις διακρίσεως τῶν οἴνων ἦτο τὸ *χρῶμα*, ἦτοι ἔχομεν οἴνους *λευκοὺς* καὶ οἴνους *μέλανας* (ἀνοικτοῦ ἢ σκοτεινοῦ χρώματος), οἴνους *ἐρυθροὺς* καὶ *χλωροὺς* (πρασίνους) καὶ *κιτρινοὺς*. Ἐν συνόλῳ διαφορὰς 206, μὲ 30 ἀποχρώσεις τῶν ἀνωτέρω τριῶν χρωμάτων.

Ἡ τοῦ οἴνου *τεχνικὴ* ἐκαλεῖτο *ἄρτυσις*, περιλαμβάνουσα τὴν *διόρθωσιν* τοῦ οἴνου, τὸν διακανονισμόν τῆς συνθέσεώς του, τὴν βελτίωσιν καὶ τὴν νοθείαν, οἶον αὔξησιν τῆς γλυκύτητος ἢ τῆς ὀξύτητος καὶ στρυφνότητος, ἢ ἐλάττωσιν τούτων, τὴν ἀρωμάτωσιν, τὴν τεχνητὴν παλαίωσιν, τὸν διαυγασμόν καὶ τὴν εὐχροίαν, τὴν χρωμάτισιν ἢ ἀποχρωμάτισιν, τὴν συντήρησιν καὶ ἐνδυνάμωσιν, τὴν ἐν γένει θεραπείαν τοῦ οἴνου ἀπὸ τῆς νοτίας, δυσσομίας καὶ ὀξύνσεως, καὶ ἀπὸ τῶν *τροπῶν* ἢ ἐξαλλοιώσεων τοῦ οἴνου. Ἔπονται ὀνόματα ὀργάνων καὶ σκευῶν, οἰνολογικὰ καὶ ἀμπελουργίας (περὶ τὰ 200) καὶ τὰ ὀνόματα τῶν ποικιλιῶν τῆς ἀμπέλου.

Τὸ ὀνομαστικὸν τοῦτο τοῦ κ. Κισσοπούλου εἶναι μία εὐσυνείδητος ἐργασία εἰδήμονος τῆς οἰνολογίας. Ἀλλὰ τοῦ ἱστορικοῦ τὸ ἔργον δὲν εἶναι μόνον μία ἀποθησαύρισις ὄρων, ἀλλὰ συνάμα ἢ τῶν κειμένων κριτικὴ ἀνάλυσις πρὸς μίαν ἀληθινὴν ἱστορικὴν σύνθεσιν, καὶ ἡ ἐντεῦθεν ἐπαναστήλωσις τῆς ἀρχαίας ἐπιστήμης μέσα εἰς τὸ πλαίσιον τῆς νεωτέρας ἐπιστημονικῆς ἐρεῦνης. Ἐνισχύσαντες τὴν φιλοπονίαν τοῦ κ. Κισσοπούλου εἰς τὸ παρόν του ἔργον, θαρροῦμεν νὰ συστήσωμεν εἰς αὐτὸν τὴν συμπλήρωσιν τῆς προσπαθείας του πρὸς συγγραφήν τῆς ἀμπελουργικῆς καὶ οἰνολογίας τῶν ἀρχαίων.